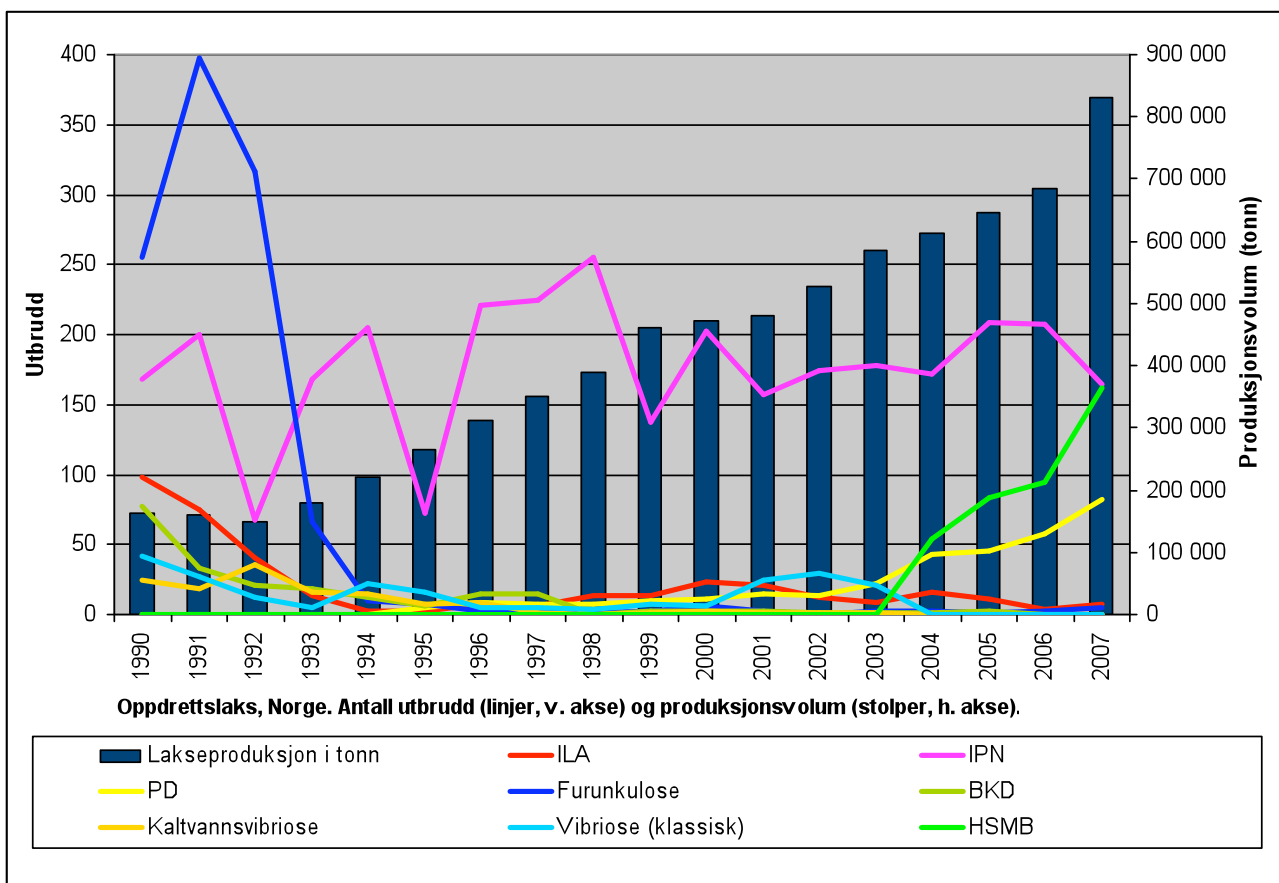

Sykdomsutbrudd er en del av naturen og rammer alle arter, også fisk. Med intensiv produksjon øker ofte antall sykdomsutbrudd. Selv om norsk akvakultur ennå er en ung næring, har bekjempelsen av smittsomme sykdommer vist en positiv utvikling.

Siden 1990 har produksjonen av laksefisk blitt mer enn firedoblet (i tonn slaktevekt), mens antall påviste tilfeller av alvorlig smittsomme sykdommer er redusert med omtrent en tredjedel. Da medregnes også sykdommer en ikke kjente til i 1990.

På bakgrunn av tett og god kontakt mellom forskning, myndigheter og næring, er nye sykdommer identifisert. Effektive vaksiner er tatt i bruk og generelle smitteforebyggende tiltak er iverksatt.

De viktigste smittsomme og tapsbringende sykdommer:

ILA: Fra 98 tilfeller i 1990 til 7 tilfeller i 2007. Man har kontroll med ILA-situasjonen, selv om det er variasjoner fra år til år. Det skyldes i hovedsak utvikling av diagnostikken og strenge smitteforebyggende tiltak som ble innført på slutten av 1980-tallet. ILA er endemisk tilstede i Norge, på et lavt nivå. Det forventes en forekomst som svinger rundt 10- 15 tilfeller årlig.

Kilder:

Helsesituasjonen hos oppdrettsfisk 2007 (Veterinærinstituttet)
 Årsmelding 2003 (Veterinærinst.)
 NOK – rapport 2006 (Veterinærinst)
 Animal Health Standards in Norway (The Royal Ministry of Agriculture Norway, 1994)
 The Animal Health and Disease Status in Norway 2003 (Norwegian Food Safety Authority)
 Fiskehelse Fiskesykdommer (Temahefte, Norsk Veterinærtidsskrift nr. 6, 1989)
 Fiskehelse og fiskesykdommer (Universitetsforlaget AS 1999)

BKD: Fra 77 tilfeller i 1990 til 0 i 2007. Strategien har vært å forbygge smittespredning ved å holde stamfiskeriet fri for sykdom. Norge fikk i mai 2008 godkjent et overvåkingsprogram med sikte på fristatus for BKD.

Furunkulose, vibriose og kaldtvannsvibriose: Furunkulose fra 255 tilfeller i 1990 – til 5 tilfeller i 2007. De tradisjonelle bakterielle sykdommene furunkulose, vibriose og kaldtvannsvibriose ble ansett for å være endemiske i Norge i begynnelsen av 1990 tallet. Effektive vaksiner er utviklet og situasjonen er nå under kontroll. Rundt år 2002 viser tallene en økning i antall utbrudd, noe som skyldes at tallgrunnlaget på denne sykdommen også omfatter vibriose i torskeoppdrett.

PD (pankreassykdom): Fra 5 tilfeller i 1995 til 82 tilfeller i 2007. PD er en alvorlig virussykdom som fører til store tap. PD ble påvist allerede i andre halvdel av 1980-tallet. Frem til 2003 var PD begrenset til Hordaland, Sogn og Fjordane. PD har nå spredt seg til flere vestlandsfylker og Nord-Norge. Det tok lang å utvikle gode diagnostiske metoder. Vaksiner ventes på markedet i 2008. Antall tilfeller øker, og det arbeides aktivt med å få kontroll med PD.

IPN: Holder seg på omtrent samme nivå: 168 tilfeller i 1990 til 165 tilfeller i 2007. En tapsbringende sykdom som det til tross for omfattende forskningsinnsats ikke finnes effektive forebyggende tiltak mot.

HSMB: Fra 54 tilfeller i 2004 til 162 tilfeller i 2007. HSMB ble første gang påvist i 1999 i Trøndelag. Midt-Norge er fortsatt tyngdepunkt, men det påvises langs hele kysten. En virussykdom som utvikles over lang tid. Dødelighet varierer fra 4 -15%. HSMB opptrer ofte sammen med andre sykdommer. Virus er isolert, men ikke ferdig karakterisert. På grunn av at sykdommen representerer en betydelig fare for dyrehelsen og er vanskelig å kontrollere på lokalitetsnivå, er HSMB ført opp på den nasjonale sykdomslisten fra 1.8.2008.

Vintersår: Har i mange år ført til betydelige tap for næringen, tall på antall tilfeller er ikke tilgjengelig. Det finnes nå vaksiner som reduserer både antall tilfeller og dermed de store tapene i berørte anlegg.

Status for andre alvorlige smittsomme sykdommer

IHN: Aldri påvist. Norge har fristatus.

VHS: Påvist i 1974 og 2007. Norge har fristatus med unntak for buffersone mot Russland og sone rundt utbruddet i 2007.

EHN: Aldri påvist.

Generelle forebyggende tiltak

Siden 1989 er det gradvis iverksatt generelle smitteforebyggende tiltak i næringen, herunder:

- Minimumsavstand mellom lokaliteter.
- Minimumsavstand mellom slakterier og anlegg.
- Obligatorisk helsekontroll.
- Krav om daglig opptak av dødfisk.
- Krav om minimum brakkleggingstid.
- Krav om helsesertifikat ved flytting av fisk.
- Krav om godkjenning av brønnbåter og andre transportmidler og hygienekrav til transport av levende fisk.
- Krav om desinfeksjon av avløpsvann fra slakterier og prosesseringsanlegg.
- Krav om desinfeksjon av inntaksvann til stamfiskanlegg.

Mer kunnskap, nye metoder

Det har skjedd en rivende utvikling i kunnskapsstatus siden 1989. Den gang var infeksjøs agens for ILA ennå ikke identifisert. Sykdommer som PD og HSMB var ikke diagnostisert og agens derfor ukjent.

- I dag finnes det gode vaksiner for ILA.
- For PD forventes det at effektive vaksiner er tilgjengelig i 2008.
- Med hensyn til HSMB arbeides det med å utvikle diagnostiske metoder og vaksiner.
- Vintersår har i mange år ført til betydelig helseproblem. Et gjennombrudd med å identifisere agens og å utvikle gode vaksiner har redusert problemet.
- IPN er fremdeles en av de mest tapsbringende sykdommene. Det er utviklet vaksiner, men det varierer hvor god beskyttelse Ivaksinen gir. Det pågår kontinuerlig forskning for å forbedre vaksinen.

Det er fortsatt stort behov for forskning og utvikling, ikke minst med kartlegging av dødsårsaker og diagnostisering av nye sykdommer hos nye oppdrettsarter.

Ingen av de omtalte sykdommene på dette faktaarket utgjør noen helsefare for mennesker. Syk fisk anvendes ikke til konsum.

Mer informasjon:

FHL
Avd. helse og kvalitet
Rådgiver
Gunn Harriet Knutsen
gunn.knutsen@fhl.no
Tlf. 951 47 831

